

**„ვეფხისტყაოსნის“ ზეპირად გადაცემის
ტრადიციისათვის არამატერიალური კულტურული
მემკვიდრეობის კვლევის სტატუსის მინიჭება**

2015 წლის 1 ოქტომბერს, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ჩატარდა „გულანის“ გაფართოებული სხდომა, რომელიც მიეძღვნა საქართველოში „ვეფხისტყაოსნის“ ზეპირად გადაცემის ტრადიციისათვის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის მინიჭებას.

უნივერსიტეტს ეწვივნენ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს გენერალური დირექტორის მოადგილე დავით ლომიტაშვილი, არამატერიალური მემკვიდრეობის განყოფილების უფროსი მარინე თაქთაქიშვილი, ამავე განყოფილების მთავარი სპეციალისტი სალომე ხშიადაშვილი.

სტუმრებმა დააჯილდოვეს ის სტუდენტები, რომლებიც მონაწილეობდნენ სააღრიცხვო ბარათის მომზადებაში. შეხვედრას ასევე ესწრებოდა მათემატიკის მასწავლებელი, „ვეფხისტყაოსნის“ ზეპირად მცოდნე თემურ ხუციშვილი, რომელმაც სტუდენტებს გაუზიარა საკუთარი ემოციები „ვეფხისტყაოსნის“ ზეპირად ცოდნასთან დაკავშირებით.

ამ ღონისძიებას კი წინ უსწრებდა მოსამზადებელი სამუშაოები. პროექტზე მუშაობა მიმდინარე წლის მაისში მარინე თაქთაქიშვილისა და სალომე ხშიადაშვილის სტუმრობით დაიწყო. შეხვედრის პირველი დღე გაცნობითი ხასიათისა იყო: კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტოს მუშაობასა და მიღწევებს გაეცანით, შევიტყვეთ მათ კავშირებზე UNESCO-სთან. მეორე დღეს სტუმრებმა იმუშავა სტუდენტთა ჯგუფთან სააღრიცხვო ბარათის შევსების წესებისა და პრინციპების გასაცნობად და შესასწავლად; სტუდენტები გაცვენენ ბარათებს, მისი შევსების წესებს, სხვა ბარათების შინაარსს. აღნიშნულ შეხვედრას ვესწრებოდით ქართული ფილოლოგიის მიმართულების სტუდენტები ჩვენს ხელმძღვანელ ქალბატონ ნესტან სულავასთან ერთად.

ტექნიკური საკითხების შემდეგ თემის შერჩევაზე გადავედით. მთავარი პირობა ის იყო, რომ საკითხი შოთა რუსთაველისა და მისი გენიალური პოემის „ვეფხისტყაოსნის“ ირგვლივ

უნდა ყოფილიყო; სტუმრების ჩამოსვლის გადამწყვეტი საფუძველიც სწორედ შოთა რუსთაველის მშობლიურ მხარესთან სიახლოვე გახდა, რასაც წერილობითი და ზეპირი წყაროები უჭერენ მხარს.

ქალბატონ ნესტან სულავას დახმარებითა და სტუდენტთა ინიციატივით ყურადღება შეჩერდა იმ ტრადიციაზე, რომელიც ერთ დროს საკმაოდ ფეხმოკიდებული იყო, დღეს კი მის შენარჩუნებას ხელის შეწყობა სჭირდებოდა. სათაური ამგვარად ჩამოყალიბდა: „ვეფხისტყაოსნის“ ზეპირად გადაცემის ტრადიცია. ჯგუფებმა სპონტანურად გავაკეთეთ პირველი ბარათი, რომელიც, რა თქმა უნდა, დახვეწას საჭიროებდა. ამის შემდეგ იყო ინტენსიური შეხვედრები საკითხთან დაკავშირებით, შედგა ძირითადი ჯგუფი, რომელმაც ქალბატონი ნესტანის დახმარებითა და დიდი ძალისხმევით შეადგინა ბარათი, რომელმაც საბოლოო სახე კონსულტანტების, ქალბატონების მკა თაქთაქიშვილისა და სალომე ხშიადაშვილის წინადადებების გათვალისწინების შედეგად მიიღო.

ბარათის ერთ-ერთი საკითხი იყო ვეფხისტყაოსნის ზეპირად გადაცემის ტრადიცია ადრე და ახლა. ძველად, როდესაც აღნიშნული პოემის ხელნაწერი ფართო მასისთვის ხელმიუწვდომელი იყო, მისი გაგრძელება ძირითადად ზეპირმეტყველებით იყო შესაძლებელი. „ვეფხისტყაოსნის“, როგორც განძს, თაობიდან თაობას ზეპირად გადასცემდნენ. იგი მნიშვნელოვან ადგილს იჭერდა ყველა ქალის მზითვეში, რათა ქართველ დედას „ვეფხისტყაოსნის“ ტრადიციებსა და მაღალზნობრივ იდეალებზე აღეზარდა შვილები, ესწავლებინა მოყვასის სიყვარული, ჩაენერგა სიკეთის გამარჯვების რწმენა და ბოროტების დათრგუნვის აუცილებელი გრძნობა; სიყვარულისა და მეგობრობის აუცილებლობა, რომელსაც უნდა დამყარებოდა ადამიანთა ურთიერთობები. XXI საუკუნეში კი პოემა ყველასთვის ხელმისაწვდომია; ძნელად მოიძებნება ოჯახი, რომ არ ჰქონდეს „ვეფხისტყაოსნის“ ერთი ეგზემპლარი მაინც; მისი ზეპირად მცოდნეების რიცხვი კი ცოტადება და გადაცემის ტრადიცია საფრთხის წინაშე დგას. ამ პრობლემის გადაჭრის გზები მოცდებნეთ ჩვენ: თითოეულმა ქართველმა ოჯახმა უნდა იცოდეს „ვეფხისტყაოსნის“ მნიშვნელობა, ყველა ბავშვი დაბადებისთანავე შოთა რუსთაველის პოემის უკვდავ სტრიქონებს ისმენდეს, რადგან იგი, შემეცნებით და ესთეტიკურ ღირებულებასთან ერთად, აღმზრდელობითი ხასიათისაცაა. მასში ყველას

შეუძლია თავისი თავისა და მისთვის საინტერესო, ყურადსაღები საკითხის პოვნა. თუ ფილოლოგი აქ ეძებს მის მხატვრულ სიდიადეს, ისტორიკოსს თამარის ეპოქის მოვლენების ანარეკლის ძიება აინტერესებს. იგი პატრიოტიზმის გრძნობას აძლიერებს, მიჯნურებს ერთმანეთს უფრო მეტად აყვარებს, მეგობრების ურთიერთობას მჭიდროს ხდის ეს პოემა. ჩვენ ის უნდა ვისწავლოთ, ვისაც რის მიღება და აღქმა შეგვიძლია პოემისაგან. ამ საქმეში კი ჩვენი სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი გვიწყობს ხელს. ჩვენს უნივერსიტეტში მიმდინარე წლის დეკემბერში დაგეგმილია „ვეფხისტყაოსნის“ ზეპირად მცოდნეების კონკურსის ჩატარება. საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ ახალციხეში ერთ-ერთმა ზეპირად მცოდნემ, ჩვენ მიერ ხსენებულმა ბატონმა თემურ ხუციშვილმა, შექმნა მოსწავლე ჯგუფი და მათ უსასყიდლოდ ასწავლის „ვეფხისტყაოსანს“, რომელიც ნამდვილად არაა თაროზე შემოსადები წიგნი, არამედ იგი, რუსთაველის სიტყვების მიხედვით, „ხელიხელ საგოგმანებია“.

ჩვენმა შრომამ შედეგი გამოიღო და „ვეფხისტყაოსნის“ ზეპირად გადაცემის ტრადიციას არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი მიენიჭა, რამაც დიდი სიხარული მოგვგვარა სტუდენტებს, პროფესორ-მასწავლებლებს, უნივერსიტეტის თანამშრომლებს, სამცხე-ჯავახეთის მკვიდრო, საზოგადოდ, შოთა რუსთაველისა და „ვეფხისტყაოსნის“ მოყვარულებსა და თავყვანისმცემლებს.

*ქართული ფილოლოგიის II კურსის სტუდენტები
მარიამ კაკანაძე, ჯულიეტა ელგაძიანი*

ხელმოწვანელი ნუსხან სულაბა